

**LIETUVOS RESPUBLIKOS TABAKO, TABAKO GAMINIŲ IR SU JAIS
SUSIJUSIŲ GAMINIŲ KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-1143 1, 2, 3, 9¹, 10, 11, 12, 14, 25,
26 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, II SKYRIAUS PAVADINIMO, II SKYRIAUS PIRMOJO
SKIRSNIO PAVADINIMO, IV SKYRIAUS PAVADINIMO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ
KODEKSO 132 IR 170 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO**

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Pagrindinis Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 (toliau – Įstatymas) 1, 2, 3, 9¹, 10, 11, 12, 14, 25, 26 straipsnių pakeitimo, II skyriaus pavadinimo, II skyriaus pirmojo skirsnio pavadinimo, IV skyriaus pavadinimo pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – užkirsti kelią piktnaudžiavimo atvejams, kai neapdorotas tabakas (tabako žaliava) panaudojamas nelegaliai tabako gaminių gamybai, reglamentuoti kitas su neapdoroto tabako prekyba susijusias veiklas: neapdoroto tabako įvežimą į Lietuvos Respubliką, gabenimą, laikymą ir pardavimą šalies viduje.

Pagal Muitinės departamento, Valstybinės mokesčių inspekcijos pateiktus duomenis, neapdorotas tabakas, įvežtas iš kitų valstybių, Lietuvoje panaudojamas neteisėtai tabako gaminių gamybai ir nesant licencijavimo mechanizmo, t. y. nežinant vietų, kuriose leidžiama verstis veikla su neapdorotu tabaku, procesą sunku sukontroliuoti ir identifikuoti subjektus, užsiimančius šia veikla. Lietuvos Respublikos ūkio subjektai, kaip priedangos bendrovės, įtraukiami į galimai fiktyvius Europos Sąjungos (toliau – ES) vidaus prekybos tabaku sandorius su kaimyninių šalių (ypač Lenkijos) ūkio subjektais, susijusiais su neteisėta tabako apyvarta. Pagal Muitinės departamento duomenis, muitinės pareigūnai nuo 2002 m. sulaikė 102 tonas tabako žaliavos (iš jų galima pagaminti apie 9 mln. pakelių cigarečių), likvidavo 6 nelegalius tabako fabrikus, o nuo 2011 metų, padedant Muitinės kriminalinės tarnybos pareigūnams, ES šalyse (Lenkijoje, Latvijoje, Jungtinėje Karalystėje, Belgijoje) buvo likviduoti 5 nelegalūs tabako fabrikai. 2018 m. Lietuvos muitinėje sulaikyta 96 760 kg tabako, t. y. beveik 8 kartus daugiau negu per 5 metų laikotarpį. Taip pat sulaikyti tabako apdorojimo įrenginiai (5 vnt.) skirti tabako lapams smulkinti ir kitaip apdoroti. Įsigijus pakankamai nesudėtingą ir sąlyginai pigią apdorojimo įrangą ir minimaliai apdorojus tabako žaliavą, ji tampa apdorotu tabaku, kuris naudojamas tabako gaminių nelegaliai gamybai.

Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, surinktais iš kitų ES valstybių narių mokesčių administratorių dėl tabako žaliavos licencijavimo, iš 18 šalių, 9 šalyse taikomos akcizų prievolės (pvz., Lenkija, Estija, Slovėnija), 2 šalyse nustatytas muito mokestis (Prancūzija, Liuksemburgas), 6 šalyse taikomas licencijavimas (ar veiklos vietos registravimas) ir akcizų prievolės (Slovakija, Kipras, Rumunija, Didžioji Britanija, Latvija, Graikija).

Valstybė, išduodama (arba ne) licencijas, galės įsitikinti ir užtikrinti, kad šia veikla galės verstis tik patikimi asmenys, kadangi prieš išduodant licencijas bus tikrinama subjektų nepriekaištinga reputacija, t. y. subjekto atitiktis tam tikroms sąlygoms, tokioms kaip baustumas už Įstatymo ar kitų teisės aktų nusižengimus, mokestinių prievolių vykdymas.

2016 m. lapkričio 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu dėl Protokolo dėl neteisėtos prekybos tabako gaminiais panaikinimo ratifikavimo buvo ratifikuotas 2012 m. lapkričio 12 d. Protokolas dėl neteisėtos prekybos tabako gaminiais panaikinimo (toliau – Protokolas), kuris yra 2003 m. gegužės 21 d. Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) priimtose Tabako kontrolės pagrindų konvencijos priedas. Protokolas įsigaliojo 2018 m. rugsėjo 25 d. Protokolo 6 straipsnio 1 punkte numatyta, kad siekiant įgyvendinti PSO tabako kontrolės pagrindų konvencijos tikslus ir panaikinti neteisėtą prekybą tabako gaminiais ir gamybos įrangą, kiekviena šalis uždraudžia toliau pateikiamas veiklas, išskyrus veiklą, vykdomą pagal licenciją ar lygiavertį leidimą (toliau – licencija) arba kontrolės sistemą, kurią vadovaudamasi nacionaline teise išdavė ar įgyvendino kompetentinga institucija:

- a) tabako gaminių ir gamybos įrangos gamyba;
- b) tabako gaminių ir gamybos įrangos įvežimas ar išvežimas.

Protokolo 1 straipsnio 12 punkte numatyta, kad šalies sprendimu tiekimo grandinės sąvoka gali būti praplėsta ir apimti šiame punkte pateiktas veiklos rūšis, įskaitant didmeninę prekybą tabaku ir tabako gaminiais ar gamybos įranga, tarpininkavimą prekiaujant tabaku ir tabako gaminiais ar gamybos įranga, tabako ir tabako gaminių ar gamybos įrangos laikymą sandėlyje ar platinimą (Protokolo 1 straipsnio 12 punkto d dalis). Taigi, kaip priemonė, panaikinanti neteisėtą prekybą tabako gaminiais, siūloma net ir tabako gaminių gamybos įrangos licencijavimas.

Pažymėtina, kad Valstybinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-1765 „Dėl Valstybinės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos 2018–2028 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Programa), 67 punkte nurodyta, kad trečiasis Programos tikslas yra sumažinti alkoholio, tabako gaminių ir su tabako gaminiais susijusių gaminių prieinamumą (fizinį ir ekonominį), siekiant apsaugoti visuomenės ir asmens sveikatą. Šiam tikslui pasiekti numatytos tokios įgyvendinimo kryptys: nuolat tobulinti veiklos su alkoholio produktais ir tabako gaminiais licencijavimo mechanizmą, atsižvelgiant į ES taikomą praktiką (Programos 68.3 p.), tobulinti tabako žaliavos priežiūros mechanizmą, atsižvelgiant į ES valstybių narių gerąją patirtį (Programos 68.4 p.). Taip pat pabrėžtina, kad Šešėlinės ekonomikos mažinimo koordinavimo komisijos 2018 m. gruodžio 7 d. posėdyje (protokolo 2.2 papunktis) buvo nutarta, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerija kartu su Finansų ministerija parengs ir pateiks Vyriausybei teisės aktų projektus, susijusius su veikla, kurios yra sudedamosios tabako apyvartos (pvz., tabako žaliavos apyvartos, tabako gaminių gamybos įrangos gamybos, įvežimo, išvežimo, laikymo, tarpininkavimo laikant) dalys, licencijavimu.

Prie lydimųjų dokumentų taip pat pridodamas Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 132 ir 170 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siekiama pakeisti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso nuostatas, atsižvelgiant į Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus – numatyti administracinę atsakomybę už neapdoroto tabako gamybos, importo ir prekybos licencijavimo tvarkos ir prekybos neapdorotu tabaku pažeidimus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai – Sveikatos apsaugos ministerijos Visuomenės sveikatos priežiūros departamento (direktorius – Audrius Ščeponavičius, tel. (8 5) 266 1466, el. p. audrius.sceponavicius@sam.lt) Psichikos sveikatos skyriaus (vedėjas Ignas Rubikas, tel. (8 5) 205 3611, el. p. ignas.rubikas@sam.lt) patarėja Jelena Talačkienė (tel. (8 5) 219 3315, el. p. jelena.talackiene@sam.lt), tiesioginė rengėja – Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento Tabako, alkoholio, narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursorių licencijų skyriaus vedėja Violeta Verseckienė (tel. 8 7066 80 91, el. p. violeta.verseckiene@ntakd.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Pagal šiuo metu galiojančias Įstatymo nuostatas, didmeninės prekybos veikla su neapdorotu tabaku nėra licencijuojama. Įstatyme numatytas vienintelis su neapdoroto tabako prekyba susijęs ribojimas, t. y. reglamentuota, kad neapdorotą tabaką galima parduoti tik licencijų verstis tabako gaminių gamyba turėtojams ir juridiniams asmenims ar užsienio juridinių asmenų filialams, išvežantiems neapdorotą tabaką iš Lietuvos Respublikos. Tačiau Įstatymu nėra nustatyti neapdoroto tabako kontrolės pagrindai ar nuostatos, kurios reglamentuotų kitas su neapdoroto tabako prekyba susijusias veiklas: neapdoroto tabako įvežimą į Lietuvos Respubliką, gabenimą, laikymą ir pardavimą šalies viduje.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projektu siūloma:

1. Įtvirtinti neapdoroto tabako didmeninės prekybos licencijavimą.
2. Nustatyti reikalavimus subjektams, norintiems įsigyti licencijas verstis didmenine prekyba neapdorotu tabaku.

3. Nustatyti licencijuojamos veiklos sąlygas, neapdoroto tabako pardavimo, laikymo ir gabenimo reikalavimus.

4. Įtvirtinti ekonomines sankcijas už veiklos su neapdorotu tabaku reikalavimų nesilaikymą.

Įstatymo projektu *inter alia* siūloma drausti neapdoroto tabako mažmeninę prekybą, kadangi su labai nesudėtinga ir nebrangia įranga labai nesudėtingai ir nedaug apdorojus tabako žaliavą, iš jos galima pasigaminti apdorotą tabaką, kuris gali būti naudojamas nelegaliai tabako gaminių gamybai, taigi neapdoroto tabako mažmeninės prekybos draudimas yra nukreiptas siekiant užkirsti nelegalių tabako gaminių gamybą.

Atsižvelgiant į Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus siūloma atitinkamai keisti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 132 ir 170 straipsnių nuostatas ir numatyti administracinę atsakomybę už neapdoroto tabako gamybos, importo ir prekybos licencijavimo tvarkos ir prekybos neapdorotu tabaku pažeidimus.

Šiomis priemonėmis siekiama užkirsti kelią neapdorotą tabaką (tabako žaliavą) panaudoti nelegaliai tabako gaminių gamybai ir neteisėtai tabako apyvartai bei kad versle, susijusiame su neapdorotu tabaku, dalyvautų tik nepriekaištingos reputacijos subjektai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymų projektų priėmimas neturės neigiamos įtakos korupcijai ar kriminogeninei situacijai. Įstatymų projektai turės teigiamą įtaką kriminogeninės situacijos valdymui – siūlomos priemonės leis užkirsti kelią neapdorotą tabaką (tabako žaliavą) panaudoti nelegaliai tabako gaminių gamybai ir neteisėtai tabako apyvartai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektų priėmimas neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai, priešingai – lems sąžiningas ir objektyvias verslo sąlygas visiems tabako ir tabako gaminių verslo rinkoje veikiantiems subjektams.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus Įstatymo projektą, reikės keisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimą Nr. 1450 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos tabako gaminiais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimą Nr. 1458 „Dėl Konkrečių valstybės rinkliavos dydžių sąrašo ir Valstybės rinkliavos mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymų projektai parengti laikantis nustatytų reikalavimų.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymų projektai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir ES teisės aktams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Iki įstatymo įsigaliojimo Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimą Nr. 1450 „Dėl Didmeninės ir mažmeninės prekybos tabako gaminiais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimą Nr. 1458 „Dėl Konkrečių valstybės rinkliavos dydžių sąrašo ir Valstybės rinkliavos mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Valstybei papildomų lėšų iš biudžeto neprireiks, nes už administracinių paslaugų suteikimą (licencijų išdavimą) bus numatyta atitinkama rinkliava.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Nėra gauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

„neapdorotas tabakas“, „neapdoroto tabako didmeninė prekyba“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 4 straipsnio 3 dalimi, Pranešimų ir informacijos apie nustatomus įsisteigimo arba nustatomus ar panaikinamus paslaugų teikimo laisvei taikomus reikalavimus teikimo aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. 1389 „Dėl Pranešimų ir informacijos apie nustatomus įsisteigimo arba nustatomus ar panaikinamus paslaugų teikimo laisvei taikomus reikalavimus teikimo“, nustatyta tvarka po Įstatymo projekto priėmimo turės būti teikiamas pranešimas dėl Įstatymo projektu keičiamo Įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto įsisteigimo reikalavimo.

Įstatymo projektu siūloma licencijuoti neapdoroto tabako didmeninę prekybą, todėl Įstatymo projektas notifikuotinas Europos Komisijai pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 617 „Dėl Keitimosi informacija apie standartus, techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras taisyklių patvirtinimo“ reikalavimus.

Susisiekimo ministras

Jaroslavas Narkevič

2020-07-21

Teisės skyriaus

vedėja

Monika Mielė

2020-07-20

Dokumentų valdymo ir
informacijos skyriaus
Vyriausioji patalpa

Rasa Stakenyčaitė

2020-07-20